

PREZENTĂRI DE FONDURI ȘI COLECȚII

Fondul personal dr. Ioan Suciu

MIRCEA TIMBUS

Ioan Suciu a făcut parte, alături de Vasile Goldiș și Ștefan Cicio Pop, din generația oamenilor politici arădeni care au avut un rol hotărâtor în pregătirea și înfăptuirea actului istoric de la 1 Decembrie 1918, încununarea celui mai fierbinte deziderat al românilor de totdeauna, unirea lor într-un singur stat, puternic și independent.

S-a născut la 1/14 decembrie 1862¹ în Șiștarovăț, lângă Lipova (azi județul Arad), fiu al pădurarului Melentie Suciu. Școala primară a frecventat-o în comuna natală, după care părintele său l-a trimis să învețe la Liceul din Arad (1873—1881)². Și-a desăvârșit studiile la Universitatea din Budapesta unde, pregătindu-se pentru cariera de avocat, a obținut, la 24 decembrie 1887, diploma de doctor în drept.

De timpuriu, încă din primul an de liceu, drumul vieții sale s-a încrucișat cu cel al lui Vasile Goldiș, care i-a fost coleg de clasă, legându-se printr-o statornică prietenie, consolidată ulterior, în perioada studiilor universitare și a activității comune pe tărîm politic. I-a apropiat întotdeauna crezul fierbinte în triumful ideii de unitate a tuturor românilor³.

Ca membru al Societății studențești „Petru Maior” din Budapesta, ce milita pentru drepturi și libertăți naționale pe seama românilor din monarhia dualistă, a făcut dovada însușirilor sale politice de înflăcărat luptător și bun organizator. I-a fost, de aceea, încredințată, în anul 1884, organizarea manifestărilor prilejuite de aniversarea centenarului revoluției conduse de Horea, Cloșca și Crișan, iar în anii 1885—1886 societatea l-a ales președintele său⁴.

A avut șansa să se formeze ca avocat și om politic în biroul avocațial al lui Mircea V. Stănescu din Arad, deputat și apărător fervent al intereselor românilor în parlamentul maghiar. După perioada de stagiu s-a înscris în Baroul avocațial din Arad, exercitînd profesia de avocat, la început în Arad (1889—1912), apoi la Ineu, județul Arad (1912—1918).

Cunoștea îndeaproape frământările și problemele țăranilor români din părțile Aradului, pe care i-a înțeles și apărat într-un număr important de procese, cîștigîndu-le încrederea. A fost partizanul antrenării țăranilor în arena luptelor politice, realizînd că numai prin mijlocirea lor mișcarea națională a românilor dobîndea forța necesară.

S-a situat ferm pe poziția adoptării unei tactici active, de participare la viața parlamentară, colaborînd cu fruntașii politici arădeni ai epocii, adepți ai acestei orientări, Mircea V. Stănilă, Mihail Velicieu, Ion Rusu Șirianu, Vasile Goldiș ș.a. Cu prilejul campaniei electorale, de la începutul anului 1904, și-a expus răsplat concepția politică în fața alegătorilor din Nădlac,

¹ Arh. St. Arad, fond personal Suciu Ioan, dosar 1/1920—1939, f. 5.

² *Monografia Liceului „Ioan Slavici” fost „Moise Nicoară” din Arad (1745—1971)*, Arad 1971, p. 174, 176.

³ Victor Cațavei, *Dr. Ioan Suciu — luptător pentru libertate națională și socială (1862—1939)*, în „Ziridava”, vol. X, Arad, 1978, p. 631—641.

⁴ Lucian Emandi, *Viorel Suciu, Dr. Ioan Suciu — luptător pentru Unire*, în „Ziridava”, vol. III—IV, Arad, 1974, p. 125—131.

ridicându-se împotriva orientării „pasiviste”, de neparticipare a românilor la alegeri, lipsite de perspectivă. „Nu mai trebuie tolerat — spunea Ioan Suciu ca domnii din Dietă să ia hotărâri despre noi, fără noi”. Arăta totodată lupta pe care poporul român era dator să o poarte pentru drepturile sale „...frați vrem să fim și cu maghiarii și cu slovacii și cu srbii. Dar frați adevărați. Pretindem aceleași drepturi pe care le au și confracții noștri maghiari”⁵.

Era de altfel un punct de vedere cu aderență tot mai mare în opinia publică românească a vremii, la răspîndirea căruia o contribuție însemnată au avut-o tribunii arădeni. De aceea, în ianuarie 1905, Conferința națională a Partidului Național Român a și hotărât „abandonarea politicii de pasivitate și intrarea în activitate pe întreaga linie”⁶.

În acele circumstanțe Ioan Suciu, a cărui popularitate crescuse mult, a fost desemnat de alegătorii din Ineu deputat al lor în parlament. Și-a menținut mandatul între anii 1905—1910 organizînd și mobilizînd țărînimea cu prilejul campaniilor electorale; susținîndu-i, de fiecare dată, interesele. S-a alăturat celor 15 deputați care au constituit la Arad Clubul deputaților români, militînd pentru organizarea de acțiuni comune cu reprezentanții naționalităților asuprite din monarhia dualistă. Ca membru al Partidului Național Român a participat la lucrările congresului Secției române a Partidului Social-Democrat, ținute la Arad în anul 1908, împărtășind punctul de vedere al acestuia privind necesitatea luptei pentru instituirea dreptului de vot universal⁷. Cunoscut ca neobosit susținător al luptelor pe tărîm național, a devenit încomod autorităților vremii care, în 1916 după intrarea României în război de partea Antantei, l-au arestat pentru refuzul de a semna declarația de loialitate față de statul dualist. Detenția de 6 luni în lagărul de la Veszprém, lângă Sopron, nu i-a schimbat hotărîrea.

După prăbușirea monarhiei austro-ungare, cînd succesiunea rapidă a evenimentelor politice cerea românilor din Transilvania intervenții prompte și soluții ingenioase, Ioan Suciu și-a pus în valoare întreaga măsură a capacității sale organizatorice și a neobișnuitei sale puteri de muncă. În calitate de președinte al Consiliului Național Român din Ineu, a dus la îndeplinirea deciziilor Consiliului Național Român Central din Arad participînd, cu minuția-i bine cunoscută, la pregătirea și organizarea Adunării Naționale de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918. Prezent la lucrările istorice adunări, în fruntea delegației Ineului, a fost însărcinat cu verificarea credențialelor. Tot el a citit în fața Marii Adunări Naționale raportul cu privire la numărul deputaților aleși în cele 130 cercuri electorale din Transilvania, adăugînd că la Alba Iulia au mai sosit „mii de adrese de aderență cu sute de mii de semnături”, din partea celor ce n-au putut fi prezenți⁸.

Recunoscîndu-i meritele de organizator, Consiliul Dirigent, noul for central cu rol de guvern al Transilvaniei, l-a numit pe Ioan Suciu, încă la prima ședință din 2 decembrie 1918, șef al Resortului Organizării și Pregătirii Constituantei⁹. În circumstanțele date a întrerupt temporar exercitarea efectivă a profesiei de avocat, consacrandu-se îndeplinirii sarcinilor ce-i erau încredințate de Consiliul Dirigent, pe durata funcționării acestuia (1918—1920).

Retras din viața politică îndată după preluarea însărcinărilor Consiliului Dirigent de către Guvernul de la București, a revenit la profesia de jurist. La 2 februarie 1921, a fost numit avocat al statului la Cluj, activînd în cadrul Baroului avocaților clujeni pînă la 30 aprilie 1930 cînd la cerere, a devenit notar public la Chișinou-Criș, județul Arad¹⁰. Șirul zilelor sale s-a întrerupt în Arad, la 12 martie 1939¹¹.

⁵ *Ibidem*.

⁶ *Unirea Transilvaniei cu România — 1 Decembrie 1918*, ed. a II-a, București, 1972, p. 305—306.

⁷ V. Cațavel, *art. cit.*

⁸ Arh. St. Arad, fond personal Suciu Ioan, dosar 3/1918—1919, f. 37.

⁹ *Ibidem*, dosar 1/1920—1939, f. 48 și dosar 4/1918—1919, f. 2—3.

¹⁰ *Ibidem*, dosar 1/1920—1939, f. 6.

¹¹ *Ibidem*, f. 51.

Înscrisurile rămase la moartea lui Ioan Suci au fost păstrate cu pioșenie de fiul mai mic, Viorel. Abia după decesul acestuia, în iunie 1981, au putut fi achiziționate (de la succesorii) de către Filiala Arhivelor Statului județul Arad și Muzeul județean Arad.

Partea intrată în posesia Arhivelor Statului și constituită în fondul personal care face obiectul prezentării noastre, cuprinde relativ puține documente, în cantitate de 0,50 m.l. În vederea preluării, documentele respective au fost grupate în dosare, pe probleme-cronologic și inventariate. Au rezultat 22 unități arhivistice cu anii extremi 1867—1951, incluzând și câteva acte provenite de la membrii familiei. Ponderea cea mai mare aparține, din fericire, înscririlor rezultate din activitatea desfășurată de Ioan Suci, astfel că îndeosebi aspectele de interes major privind personalitatea acestuia beneficiază de un plus de izvoare. Nu lipsesc nici documentele din categoria celor care oglindesc latura vieții sale personale-familiale, presărată de frământări și neîmpliniri.

A fost căsătorit de două ori. Din prima căsătorie (1890—1904) cu Hertensia născută Pagubă, a avut un fiu, pe Eugen, iar din cea de-a doua (1905—1939) cu Mărioara născută Roșea a avut, de asemenea un fiu, pe Viorel¹².

Dintre documentele care se recomandă în mod special atenției cercetătorilor amintim procesele verbale, protocoalele, credenționalele încheiate, în noiembrie 1918, cu prilejul ședințelor de alegere a delegaților pentru Marea Adunare Națională de la Alba Iulia, ale unor cercuri electorale din județele Arad, Bihor, Făgăraș, Satu Mare, Sălaj ș.a.¹³ Sunt tot atâtea probe despre hotărîrea românilor din Transilvania și ținuturile românești din vestul Transilvaniei încorporate administrației maghiare, de a lichida definitiv cu nedreapta stăpînire străină și a readuce teritoriile locuite de români între hotarele firești și legitime ale statului român unitar.

Redînd fidel, în succesiunea lor, momentele care au compus marelui act istoric de la 1 Decembrie 1918, procesul verbal al lucrărilor Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia, păstrat în fond, prezintă un interes cu totul aparte. El reproduce ideile principale ale discursurilor rostite de Ștefan Cicio-Pop, George Pop de Băsești, Dr. Silviu Dragomir, raportul lui Ioan Suci, proiectul de rezoluție citit de Vasile Goldiș, prin care s-a decretat unirea românilor și a teritoriilor locuite de dinșii, cu România etc. Cuprinde, totodată și actul convocării Adunării Naționale, rezultat din inițiativa Consiliului Național Român Central din Arad¹⁴.

Se păstrează, de asemenea, procesele verbale încheiate în ședințele Consiliului Dirigent. Sunt copii, validate pentru conformitate de către Directoratul General al Justiției din Cluj. Conținutul lor ajută la reeditarea complexei activități desfășurate de amintitul for, începînd din 2 decembrie 1918 și pînă la 4 februarie 1920. Primele ședințe, de la începutul lui decembrie 1918, ținute încă la Alba Iulia pînă în 9 decembrie cînd și-a instalat sediul la Sibiu — au fost consacrate organizării Consiliului Dirigent, în structura căruia intrau următoarele resorturi (cu funcție de ministere): interne, culte și instrucțiune publică, armata și siguranța publică, externe, finanțe, organizarea și pregătirea constituantei, justiție, codificare, comerț și agricultură, industrie, comunicații, lucrări publice, poșta, telegrafal, alimentația publică, social-politic și igiena¹⁵. Avea o componență în majoritate conservatoare¹⁶, care a influențat conținutul actelor elaborate. Istoricile hotărîri ale Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia au fost prezentate în ziua de 14 decembrie 1918 de o delegație a Consiliului Dirigent în fața guvernului

¹² Ibidem, dosarele 13/1896—1905, 14/1899—1936, 15/1903—1938, 17/1899—1935, 18/1904—1926.

¹³ Ibidem, dosar 3/1918—1919.

¹⁴ Ibidem, f. 34—46.

¹⁵ Ibidem, dosar 4/1918—1919, f. 2—3.

¹⁶ *Unirea Transilvaniei cu România — 1 Decembrie 1918*, ed. a II a, București, 1972, p. 703.

român de la București. Cu acel prilej au fost de față și miniștri plenipotențiar ai statelor care aveau reprezentanți la București, astfel că, odată cu guvernul român, au luat și aceștia act de unirea Transilvaniei, Banatului, Crișanei, Maramureșului și Bucovinei cu România¹⁷.

Dintre informațiile deosebit de prețioase cuprinse în amintitele procese verbale rețin atenția și cele privitoare la organizarea armatei teritoriale a Transilvaniei creată în urma dizolvării gărzilor naționale române. Armata era formată din două contingente de aproximativ 7.000 oameni fiecare și un al treilea, mai mare, de 8.000—9.000 oameni, a cărui constituire a început în anul 1919. La acestea se mai adăuga corpul voluntarilor ardeleni (4.571 oameni), cel al voluntarilor români din Italia (1.264 oameni) și voluntarii din Brad, sau „Regimentul Beiuș” (2.295 oameni)¹⁸. Avea rol de armată operativă pentru efectuarea serviciului intern de siguranță în spatele frontului, acțiunile ofensive rămânând în sarcina armatei din România.

Se fac în continuare referiri și la organizarea siguranței publice și a jandarmeriei, puse în subordinea Resortului de Interne, care menținea o permanentă legătură cu Ministerul de Interne din București¹⁹.

Mai multe procese verbale relatează despre jafurile și atrocitățile comise de grupuri înarmate maghiare împotriva populației românești aflate în localități din zona încă neeliberată a Transilvaniei. Consiliul Dirigent a fost preocupat de liniștirea românilor refugiați în fața prigonitorilor, luând măsuri pentru adăpostirea și ajutorarea lor, precum și de plasarea în servicii a celor apti de muncă. Însuși Ioan Suciu, șeful Resortului Organizare, s-a ocupat de asigurarea hranei acestora. În același timp Consiliul Dirigent a făcut demersuri la guvernul din Budapesta cerînd încetarea imediată a acțiunilor bandelor teroriste împotriva populației noinarimate²⁰.

Problemele care se succedau la ordinea de zi a ședințelor Consiliului Dirigent, derivînd din profilurile resorturilor instituției, erau de o mare diversitate. Cercetarea lor se recomandă pentru mai buna cunoaștere a particularităților etapei de trecere spre administrația românească în Transilvania. Mai semnalăm, din seria informațiilor cuprinse în procesele verbale, demersurile făcute, în februarie 1920, de Resortul Culte și Instrucțiune Publică pentru înființarea Politehnicii din Timișoara²¹, care se constituie într-un veritabil act de întemeiere al prestigiosului institut de mai târziu.

În ultimii ani ai activității sale, desfășurate la Chișinău-Criș, Ioan Suciu a îmbinat treburile notariale cu cele pe tărîm cultural național. Exponent al generației care a pregătit și înfăptuit Marea Unire, avînd după cum s-a arătat, un rol important în organizarea Adunării Naționale de la Alba Iulia, a militat în continuare — iar documentele fondului o confirmă — pentru cinstirea bărbăților de seamă ai românilor din părțile Aradului (George Popa, Mircea V. Stănescu, Ion Rusu Șirlanu, Mihai Veliciu ș.a.)²². Ne-a rămas, bunăoară, o suită de însemnări despre viața și activitatea lui Mihai Veliciu din Șepreuș, județul Arad, unul din memorandiștii arădeni care a ispășit, în anii 1893—1895, în temnița de la Vác, pentru „vina” de-a fi pretins cele mai legitime drepturi și libertăți economice și politice pe seama românilor din monarhia dualistă. Redăm fragmente din frumoasa prezentare pe care Ioan Suciu a făcut-o luptătorului român, socotindu-l unul din „... acei fii de mari virtuți ai neamului nostru care, în cursul deceniilor ultime ale dominației străine, pe vremea ce încercările vrășmașe de cotropire

¹⁷ Arh. St. Arad, fond personal Suciu Ioan, dosar 4/1918—1919, f. 24.

¹⁸ Ibidem, f. 151—152.

¹⁹ Ibidem, f. 105.

²⁰ Ibidem, f. 87—88, 132, 137 etc.

²¹ Ibidem, dosarul 5/1919—1920, f. 219.

²² Ibidem, dosarele: 8/1931—1935, 9/1935—1938, 12/1932—1939.

erau mai înțețite, a condus rezistența noastră dîră împotriva așupritorilor noștri, răscolind în sufletele românești conștiința națională și simțul de demnitate al românului..."²³. „Lui Mihai Veliciu va avea să-i atribuie istoria meritul că în lupta dîră și nelufringibilă ce s-a dat între anii 1892—1918 fără întrerupere, pentru neam, limbă și lege, a făcut să-i revină județului Arad rolul de conducător necontestat al rezistenței românești..."²⁴.

Dacă avem în vedere și manuscrisele unor conferințe privitoare la alți luptători români din părțile Aradului, precum și expunerile ocazionate de aniversările zilei de 1 Decembrie 1918²⁵, fondul personal Ioan Suciuc se înscrie printre achizițiile valoroase ale Filialei Arhivelor Statului județul Arad, ce se recomandă atenției cercetătorilor.

²³ Ibidem, dosar 8/1931—1935, f. 68.

²⁴ Ibidem, f. 78—79.

²⁵ Ibidem, dosar 12/1932—1939.

